

Finansal Hesaplar Raporu

2017-II

İçindekiler

I. Türkiye Ekonomisinin Finansal Hesapları	3
II. Hanehalkı	5
III. Finansal Olmayan Kuruluşlar	7
Kutu - Finansal Hesapların Bir Yansıması :	
Kimden-Kime Matrisleri	10
Derleme Yöntemleri	10
Güçlü ve Zayıf Yönleri	11
Uluslararası Uygulamalar.....	12
Türkiye Uygulaması	12
IV. Yerleşik Sektörlerin Toplam Borcu	15
V. Sonuç	16

İstatistik Genel Müdürlüğü
Parasal ve Finansal Veriler Müdürlüğü

parasal.veriler@tcmb.gov.tr

I. Türkiye Ekonomisinin Finansal Hesapları

2017 yılı ikinci çeyreğinde Türkiye ekonomisinin toplam finansal varlıkları 10.080 milyar TL, yükümlülükleri ise 11.638 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. Dünyanın geri kalanı ve hanehalkı, yurtiçi ekonominin finansmanına en büyük katkıyı sağlayan sektörler olmuştur.

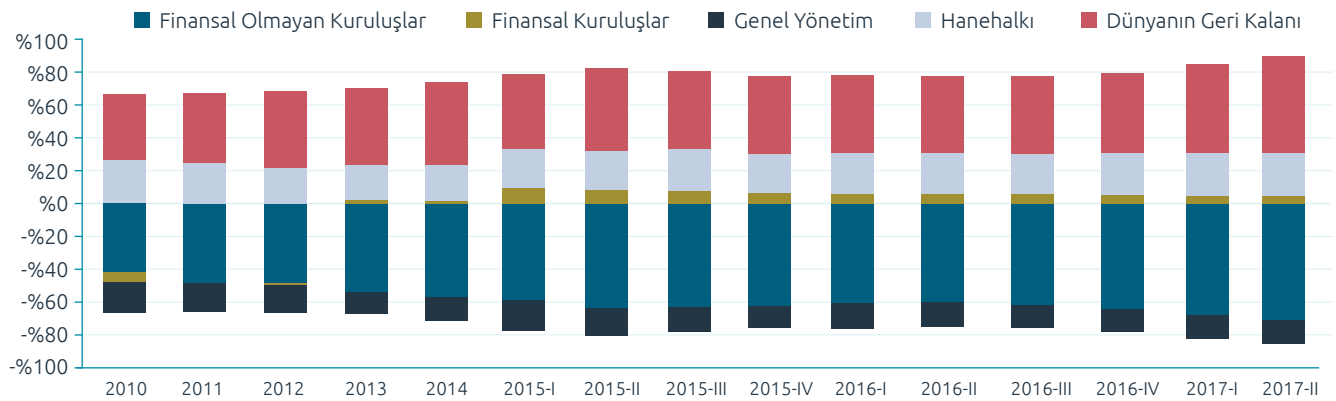
Finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetim finansal açık vererek diğer sektörlerden borçlanmıştır. Finansal kuruluşlar, üstlendikleri finansal aracılık faaliyetleri nedeniyle, dengedeki pozisyonunu korumuş ve yatay bir seyir izlemiştir (Tablo 1, Grafik 1).

Tablo 1. Net Finansal Değerin Sektörler İtibarıyla Dağılımı (2017 II.Çeyrek, milyar TL)^{1,2}

	Toplam Ekonomi	Finansal Olmayan Kuruluşlar	TCMB	Diğer Parasal ve Finansal Kuruluşlar (*)	Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	Finansal Aracılar ve Yardımcılar	Genel Yönetim	Hanehalkı	Dünyanın Geri Kalanı
Finansal Varlıklar	10.080	4.284	582	2.926	157	231	665	1.235	661
Yükümlülükler	11.638	6.266	566	2.854	165	210	1.037	539	2.284
Net Finansal Değer	-1.558	-1.982	16	71	-8	21	-373	696	1.623

Kaynak: TCMB

Grafik 1. Net Finansal Değerin GSYH'ye Oranı, Sektörler İtibarıyla (%)²

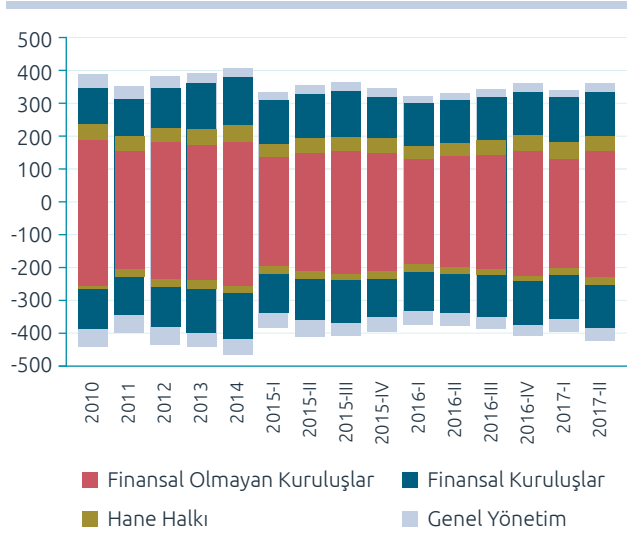
Kaynak: TCMB, TÜİK

1 Metodoloji gereği, parasal altının karşı sektörü bulunmadığı için toplam yurtiçi ekonominin net finansal değeri ile dünyanın geri kalanının net finansal değeri arasında söz konusu tutar kadar fark olmaktadır. Dünyanın geri kalanı, Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri ile uyumlu olacak şekilde, yurtdışı yerleşiklik ilkesi çerçevesinde raporlanmıştır.

2 Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar; mevduat kabul eden kuruluşlar (bankalar) ve para piyasası fonlarından oluşmakta olup; hanehalkı sektörü, hanehalkına hizmet veren kar amacı olmayan kuruluşları da kapsamaktadır.

Sektörler son dönem itibarıyla finansal varlık ve yükümlülükler dağılımında incelendiğinde; finansal olmayan kuruluşların yükümlülük ve varlık tarafında en büyük sektör olduğu görülmektedir (Grafik 2).

Grafik 2. Sektörler İtibarıyla Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin GSYH'ye Oranı (%)²

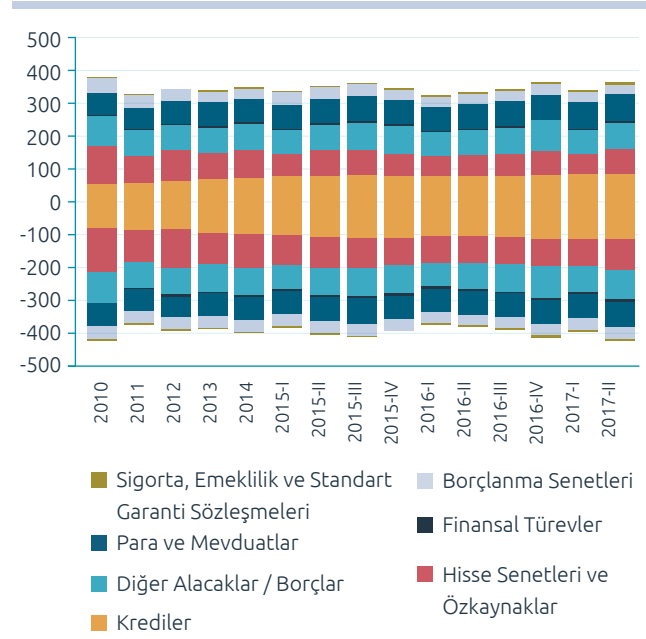

Kaynak: TCMB, TÜİK

Akım veriler incelendiğinde; 2017 yılı ikinci çeyreğinde, finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetimin net borçlanması artış yaşanırken, diğer sektörlerde azalış gözlenmiştir. Genel yönetim ve dünyanın

finansal araç dağılımında ise her iki tarafta da para ve mevduatlar ile krediler en ağırlıklı araçlar olarak gözlenmektedir (Grafik 3).

Grafik 3. Finansal Araç Dağılımı-Toplam Ekonomi, GSYH'ye Oranı (*) (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK (*) Parasal altın ve SDR dahil edilmemiştir.

geri kalanının net değerlemesinde artış gözlenirken diğer sektörlerde net değerlendirme azalışı yaşanmıştır. Sonuç olarak, finansal ve finansal olmayan kuruluşlarda negatif net akım gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Net Akım, Sektörler İtibarıyla (2017 II.Çeyrek, milyar TL)²

	İşlem (Varlıklar)	İşlem (Yük.)	Değerleme ve Diğer İşlemler (Varlıklar)	Değerleme ve Diğer İşlemler (Yük.)	Net Akım
Finansal Olmayan Kuruluşlar	214	371	523	536	-169
Finansal Kuruluşlar	108	88	29	82	-33
Genel Yönetim	30	49	22	-2	6
Hanehalkı	43	17	-10	0	15
Dünyanın Geri Kalanı	93	-38	8	-51	190

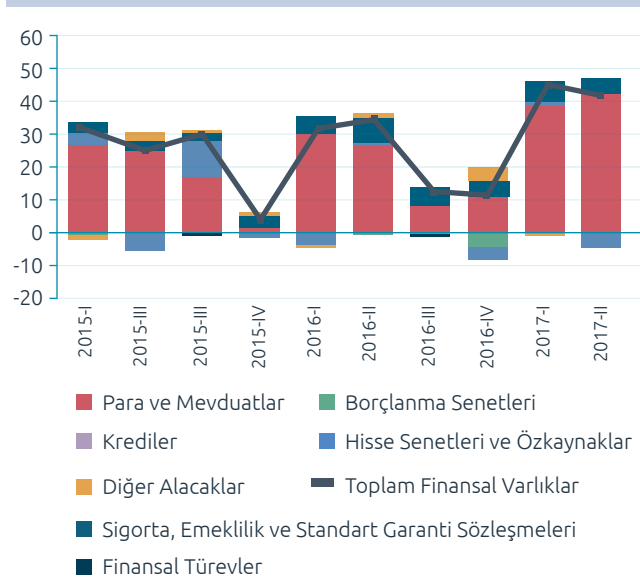
Kaynak: TCMB

II. Hanehalkı

Hanehalkı finansal varlık ve yükümlülükleri 2017 yılı ikinci çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre artış göstermiş, varlıklardaki artışta mevduatlardaki işlemler etkili olurken

yükümlülüklerdeki artışın büyük oranda kredi işlemlerinden kaynaklandığı gözlenmiştir (Grafik 4,5).

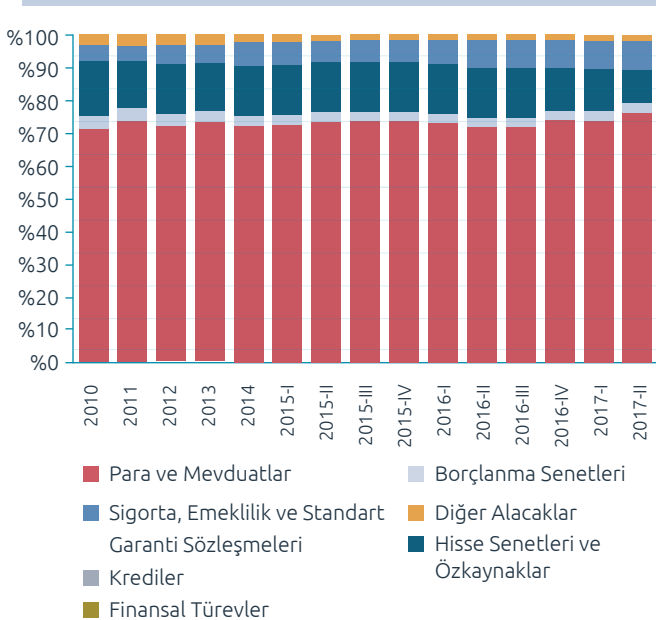
Grafik 4. Finansal Varlıklar (işlem, milyar TL)

Kaynak: TCMB

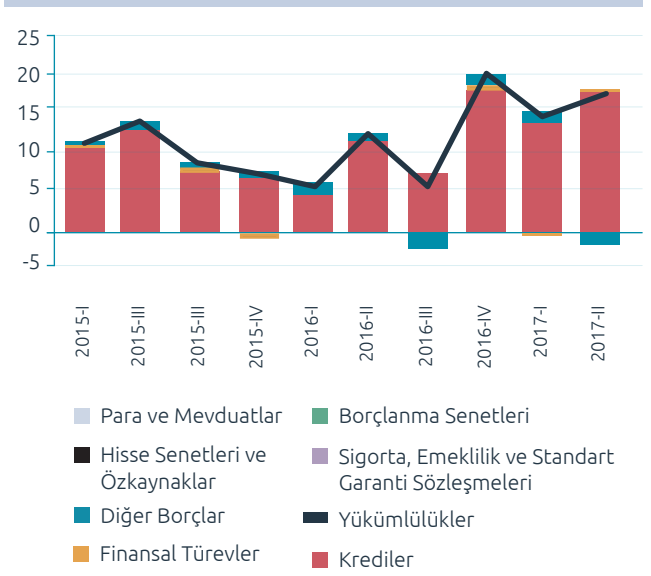
Hanehalkı finansal varlıklarında en temel araç yaklaşık yüzde 77'ler dolayındaki payı ile mevduatlar olup, bunu hisse senetleri ve özkaynaklar izlemektedir. Veri dönemi boyunca, hisse senedi ve özkaynakların toplam finansal

Grafik 6. Finansal Varlıkların Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

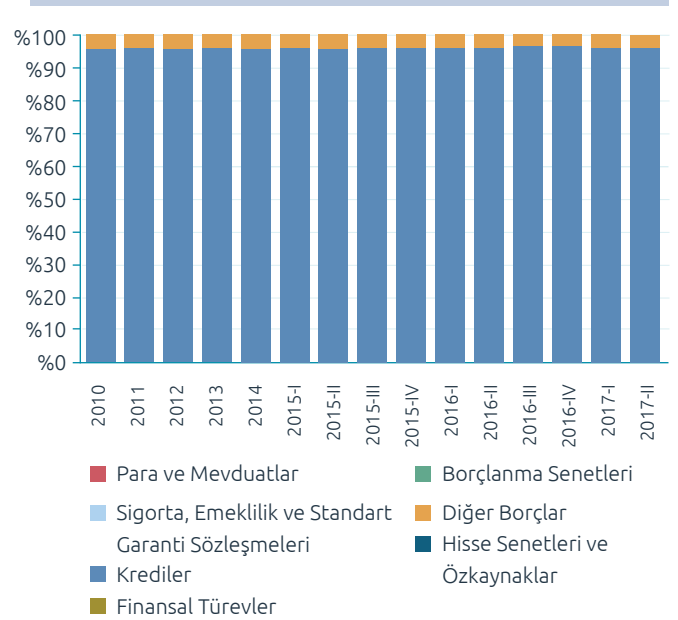
Grafik 5. Yükümlülükler (işlem, milyar TL)

Kaynak: TCMB

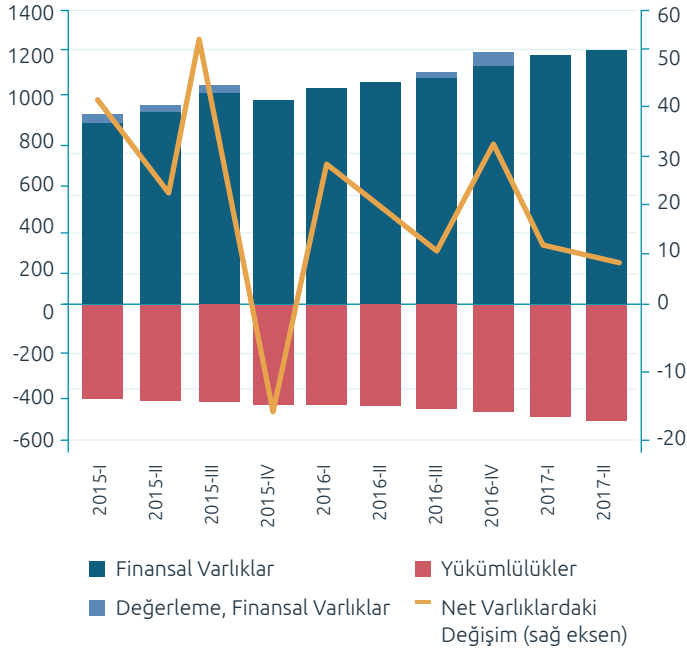
yatırımlardaki payı azalırken, mevduatların payı yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 6). Öte yandan, yükümlülüklerin tamamına yakını krediler kaynaklı olarak gerçekleşmiştir (Grafik 7).

Grafik 7. Yükümlülüklerin Araç Dağılımı (%)

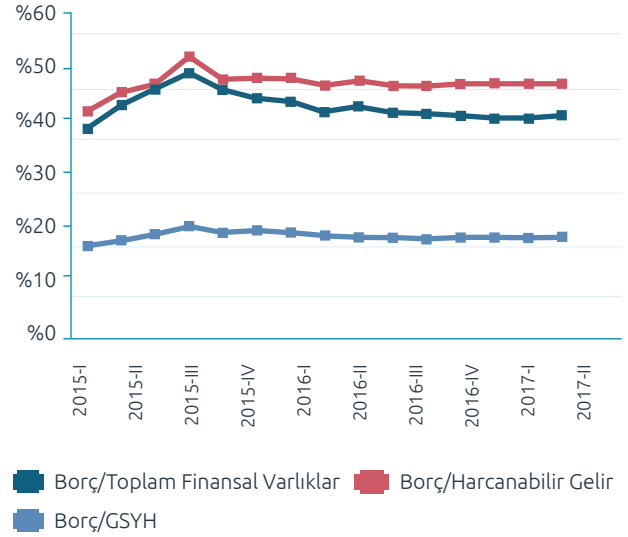
Kaynak: TCMB

Grafik 8. Hanehalkı Net Varlık Değişimi (milyar TL)

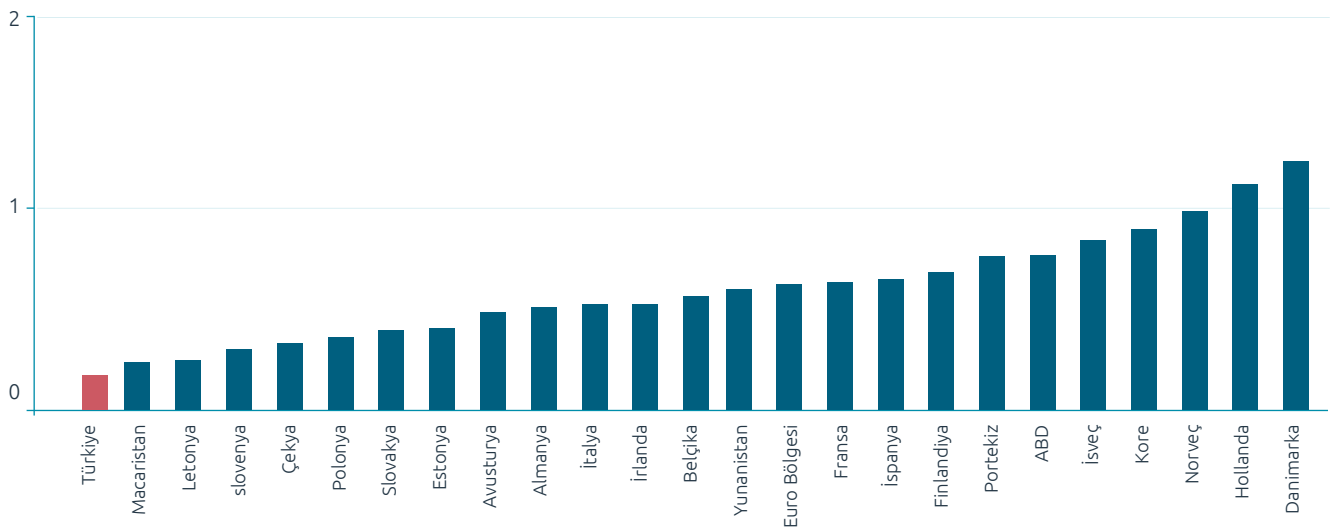
Hanehalkı net finansal değeri 2017 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 14 milyar TL'lik artış göstermiştir (Grafik 8). Hanehalkı borçluluğuna ilişkin göstergelere bakıldığında, hanehalkı borcunun GSYH'ye oranı yüzde 18

Grafik 9. Hanehalkı Borcu (*) (%)

civarındaki seyrini korumuş, borcun harcanabilir gelire oranı ile toplam finansal varlıklara oranı 2017 yılının ikinci çeyreğinde yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 9).

Grafik 10. Hanehalkı Yükümlülükleri/GSYH, Karşılaştırma (*)

Hanehalkı yükümlülüklerinin GSYH'ye oranına bakıldığında; 2017 yılının ikinci çeyreğinde Türkiye'nin karşılaştırma yapılan ülkeler arasında oranının en düşük ülke olduğu görülmektedir (Grafik 10).

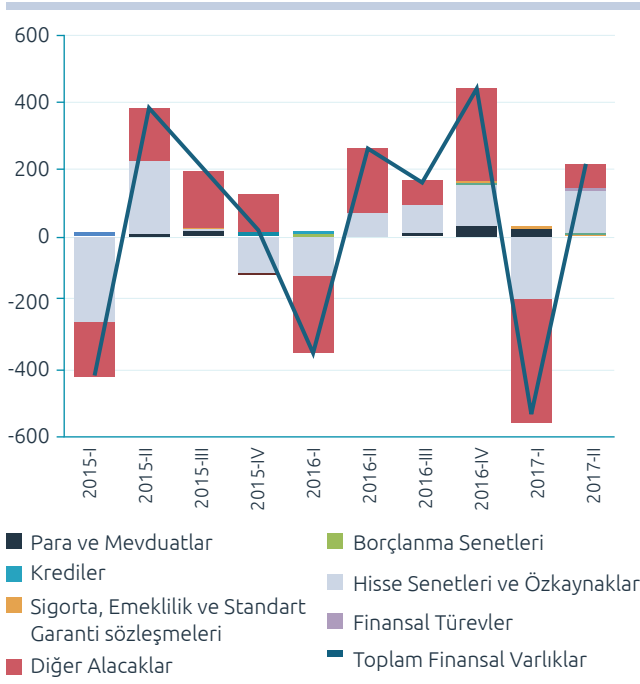

III. Finansal Olmayan Kuruluşlar

Finansal olmayan kuruluşların finansal varlık ve yükümlülüklerinin 2017 yılı ikinci çeyreğinde, bir önceki döneme göre artış

gösterdiği ve bu artışın büyük ölçüde hisse senedi ve özkaynaklardaki artıştan kaynaklandığı gözlenmektedir (Grafik 11,12).

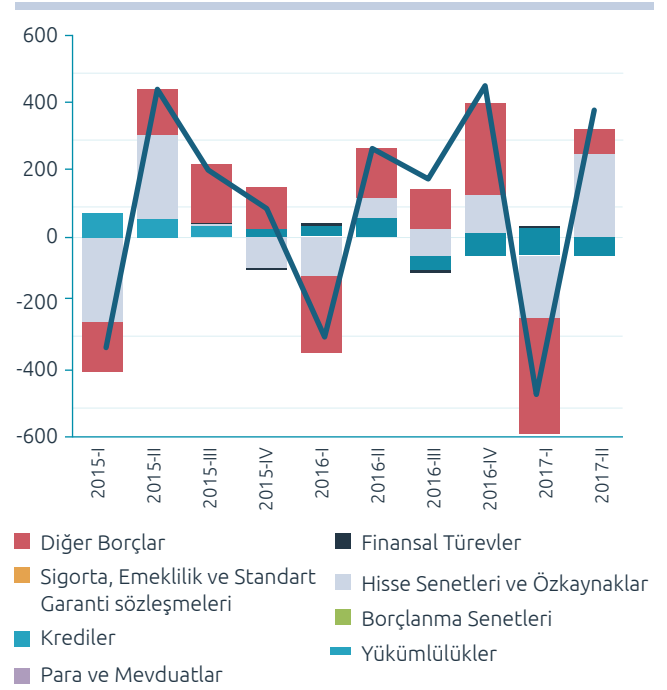
Grafik 11. Finansal Varlık (işlem, milyar TL)

Kaynak: TCMB

2017 yılı ikinci çeyreklik döneminde, finansal olmayan kuruluşların varlık tarafındaki en önemli kalemini; ticari kredi ve avanslar ile diğer kalemlerin toplamından oluşan diğer alacaklar (yüzde 48) oluşturmaktadır. Hisse senetleri ve özkaynakların payı yüzde 38, para ve mevduatların payı ise yüzde 12 olmuştur³

Grafik 12. Yükümlülükler (işlem, milyar TL)

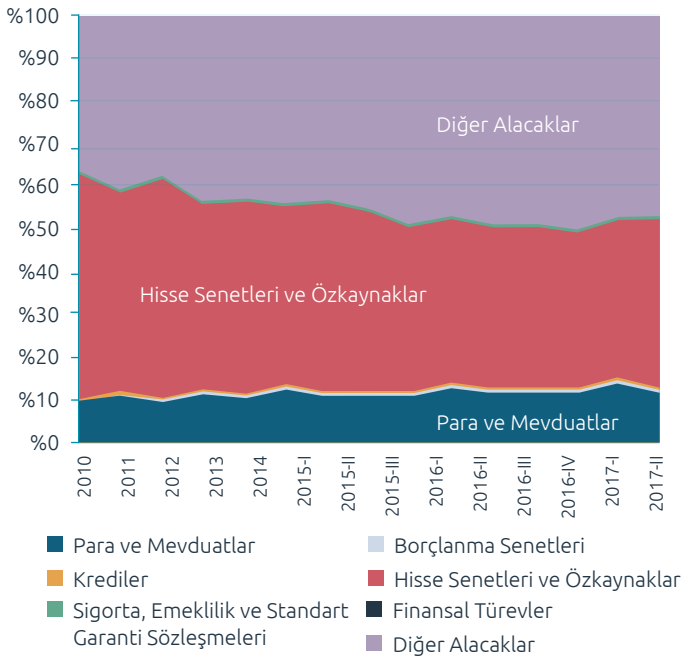

Kaynak: TCMB

(Grafik 13). Yükümlülük tarafında ise hisse senetleri ve özkaynak ihracı yoluyla yapılan finansmanın toplam yükümlülükler içindeki payı yüzde 34, diğer borçların oranı yüzde 35, kullanılan kredilerin payı ise yüzde 30 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 14).

3 Finansal olmayan kuruluşların finansal hesapları derlenirken kasa, diğer alacak, diğer borçlar, hisse senetleri ve özkaynaklar kalemleri için 2014 yılına kadar TCMB Sektör Bilançoları, 2014 yılından itibaren ise TÜİK'ten elde edilen finansal olmayan toplulaştırılmış şirket bilançoları kullanılmıştır.

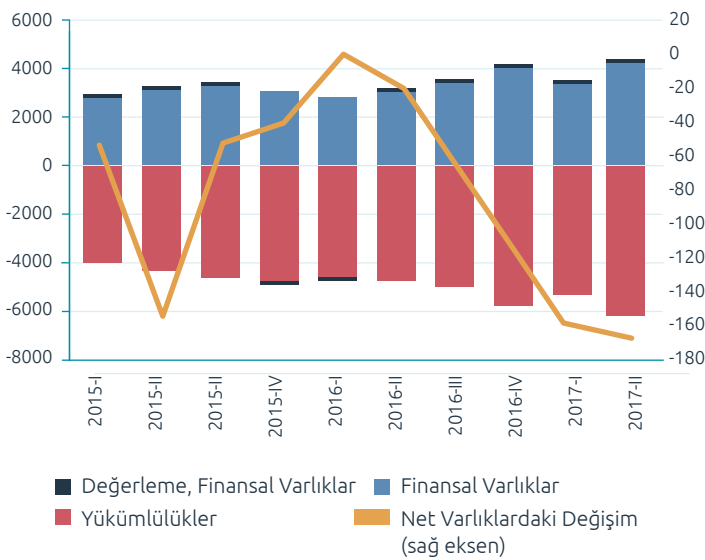
Grafik 13. Finansal Varlıklar Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

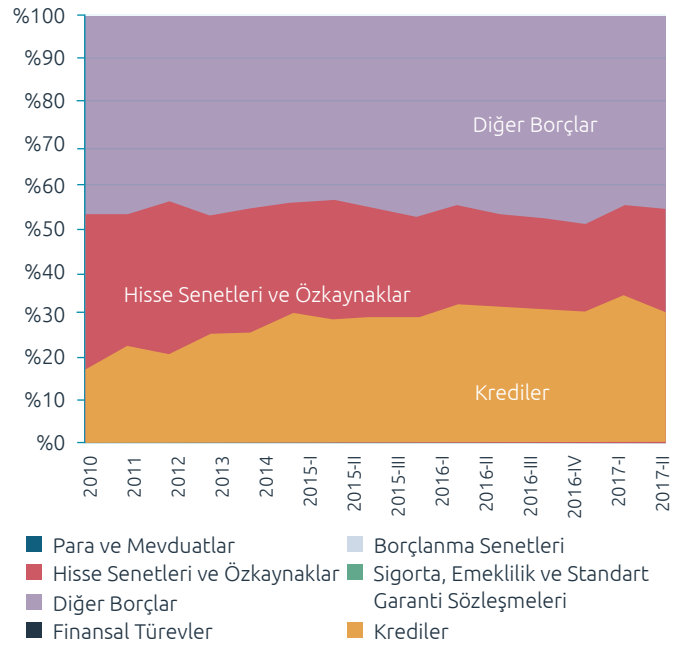
Finansal olmayan kuruluşların net varlıkları 2017 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 169 milyar TL azalmıştır (Grafik 15).

Grafik 15. Finansal Olmayan Kuruluşlar Net Varlık Değişimi (milyar TL)

Kaynak: TCMB

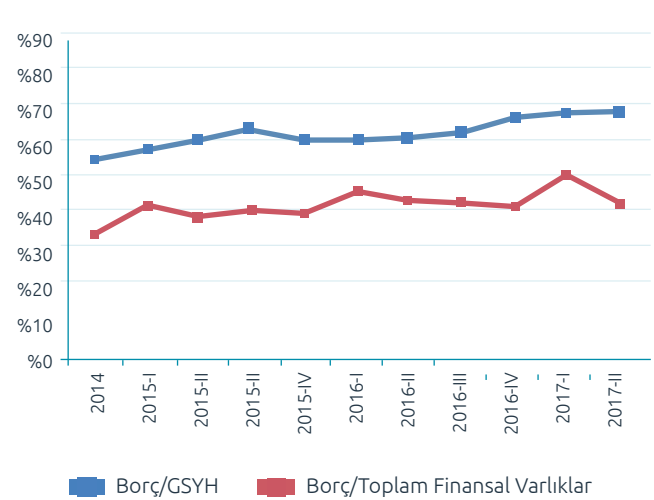
Grafik 14. Yükümlülükler Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

Finansal olmayan kuruluşların borçlarının GSYH'ye oranı 2017 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 69 seviyesinde gerçekleşirken, borçların toplam finansal varlıklara oranı azalmıştır (Grafik 16).

Grafik 16. Finansal Olmayan Kuruluşların Borcu (*) (%)

Kaynak: TCMB

(*) Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır.

Grafik 17. Finansal Olmayan Kuruluşların Yükümlülükleri / GSYH (*)

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD

(*) Diğer ülke verileri 2017 I. Çeyrek, Kore verisi 2016 IV.çeyrek itibarıyla.

Finansal olmayan kuruluşların yükümlülüklerinin GSYH'ye oranları çeşitli ülkelerle karşılaştırıldığında, 2017 yılı ikinci çeyreğinde,

Türkiye'nin oranının düşük ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir (Grafik 17).

Kutu - Finansal Hesapların Bir Yansıması : Kimden-Kime Matrisleri

Ekonominin çeşitli sektörleri arasında, birbirleriyle ve dünyanın geri kalanı ile olan finansal bağlantılarını analiz etmenin önemi, uluslararası kuruluşlar ve istatistik otoriteleri tarafından vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, Finansal Hesaplar İstatistikleri (FHI)'den elde edilen kimden-kime tablolarının hazırlanması, G-20 Veri Açıkları İnsiyatifi¹ kapsamında tavsiye edilmiş ve Avrupa Merkez Bankası'nın öncülüğü

ile Avrupa düzeyinde de bu veriler derlenmeye başlanmıştır.

Bu kutuda ilk olarak kimden-kime tablolarının ne ifade ettiği ve nasıl hazırlandığı hakkında bilgi verilecektir. Ardından, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca (TCMB) derlenen FHI'den mevduat ve krediler için hazırlanan kimden-kime tabloları değerlendirilecektir.

Tablo 1. Kimden-Kime Tablo Örneği

		Yükümlülükler				
		Finansal Olmayan Kuruluşlar	Finansal Kuruluşlar	Genel Yönetim	Hanehalkı	Dünyanın Geri Kalanı
Varlıklar	Finansal Olmayan Kuruluşlar					
	Finansal Kuruluşlar					
	Genel Yönetim					
	Hanehalkı					
	Dünyanın Geri Kalanı					

FHI, farklı kurumsal sektörler için finansal işlem ve stok bilgisi sunmaktadır. Fon akımlarının hesaplanabilmesi için FHI verileri kimden-kime şeklinde düzenlenmekte, yurtiçi sektörler arasında ve yurtdışı ile olan işlemleri göstermektedir. SNA 2008'e² göre "fon akımları, işlemi gerçekleştiren tarafları ve işlem yapılan finansal aracı belirten üç boyutlu bir finansal istatistik sunumdur". Dolayısıyla, kimden-kime tabloları fon akımlarının temelini

oluşturmaktadır. Kimden-kime tablosu üç temel soruya cevap verecek şekilde hazırlanmaktadır; i) kim kimi finanse ediyor?, ii) hangi araçla finanse ediyor? ve iii) hangi miktarda finanse ediyor? (Tablo 1). Yukarıda Tablo 1'de tek bir finansal araç için hazırlanan kimden-kime tablosu görülmektedir. Her bir araç için bu matris derlendiğine tüm ekonominin kimden-kime bilgisi tamamlanmaktadır.

Derleme Yöntemleri

Mevcut verilerin, ek veri kaynakları ve hesaplama teknikleri ile desteklendiği durumlarda temel finansal araçlar için yapıtaş yaklaşımı (building block) ile tam bir resim çizilebilmektedir. Belirli finansal araçlar sadece belirli sektörler için geçerli olduğundan tanımsal olarak geçerli olmayan bazı hücreler

de elenebilmektedir. Örneğin, mevduat toplama yetkisi ya da menkul kıymet ihracı hanehalkı için geçerli değildir. Mevcut FHI verilerinde yer alan kurumsal sektörlerin varlık ve yükümlülükleri belirli bir finansal araç için yeniden düzenlenebilmektedir.

1- The Financial Crisis and Information Gaps" IMF and FSB Secretariat, October 29, 2009.

2- Birleşmiş Milletler Ulusal Hesaplar Sistemi 2008

Örneğin, bankacılık sektörünün varlıkları olan mevduat verilerinin karşı sektör bilgisi ile diğer sektörlerin bankalara olan mevduat yükümlülükleri belirlenmiş olmaktadır.

Bu şekilde mevcut veriler ile belirli bir araç için hazırlanan kimden-kime tablosunun birçok hücresi doldurulabilmektedir. Para ve banka istatistikleri, genel yönetim mali istatistikleri ve ödemeler dengesi istatistikleri bu amaçla

değerlendirilmektedir. Sektör bilgisinin matrisin belirli bir yönünde eksik olduğu durumlarda, “yukarıdan-aşağıya” yaklaşımı ile toplamlardan giderek eksik olan değerler kalan olarak hesaplanabilmekte veya çeşitli varsayımlar da yapılabilmektedir. Mevcut veri kaynağı, karşı sektör bilgisi ve kalan yaklaşımı ile elde edilemeyen veriler için ise ek veri kaynaklarına başvurulmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Kimden-Kime Tabloların Derlenmesi

ARAÇ			Yükümlülüğü/ İhraç Eden					Dünyanın Geri Kalanı (S2)	Toplam
			Yurtiçi Ekonomi						
			Finansal Olmayan Kuruluşlar (S11)	Finansal Kuruluşlar (S12)	Genel Yönetim (S13)	Hanehalkı (S14)	Yurtiçi Toplam		
Varlık / Elde Tutan	Yurtiçi Ekonomi	Finansal Olmayan Kuruluşlar						S11-V	
		Finansal Kuruluşlar						S12-V	
		Genel Yönetim						S13-V	
		Hanehalkı						S14-V	
		Yurtiçi Toplam						S1-V	
	Dünyanın Geri Kalanı							S2-V	
	Toplam							V=Y	

■ Uygulanamaz
■ Kalan/Hesaplama

■ Mevcut Veri
■ Ek Vergi Kaynağı

Kaynak: OECD

Güçlü ve Zayıf Yönleri

Kimden-kime bilgisinin derlenmesinin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirecek olursak, sektörler arası ilişkileri gösterebilmesi nedeniyle parasal aktarım mekanizmasının gözlenmesine olanak tanınması en güçlü yönü olarak dikkat çekmektedir. Varlık ve yükümlülüklerin sektörel kompozisyonunun ortaya konmasıyla portföylerin kırılğan ve güçlü yönlerinin analiz edilmesi için de bir araç olabilmektedir. Hesaplara analitik bir bakış açısı getirerek sektörler arası borçlu/alacaklı

ilişkisinin izlenmesine olanak sağlamaktadır. İstatistik açısından değerlendirildiğinde ise veri kalitesinin ve tutarlılığının artırılmasında önemli bir araç olmaktadır. Borçlu ve alacaklı açısından verilerin çapraz kontrolüne olanak sağlayarak tam tutarlılığı sağlamaktadır. Bu güçlü yönlerinin yanında kimden-kime bilgisinin istatistikçilere derleme yükü açısından ek bir zorluk getirdiği ve etkin kullanılabilmesi için veri kaynağının kimden-kime detayında olması gerektiği de unutulmamalıdır.

Uluslararası Uygulamalar

Özellikle gelişmiş ülkelerde finansal akım ve pozisyon verileri yayımlanmasına rağmen halen birçok ülkede kimden-kime bilgisi üretilmemektedir. G20 ülkeleri arasında ise pek azı bu veriyi yayımlamaktadır. IMF ve Eurostat tüm finansal araçlar için kimden-kime bilgisinin ana sektörler itibarıyla derlenmesini gerekli bulurken, ECB mevduat, kredi, borçlanma

senetleri ve yatırım fonları için alt sektör detayında bu veri setini derlemektedir. Benzer şekilde OECD de bu yönde çalışmalarını sürdürmektedir. OECD tarafından kimden-kime verilerinin elde edilebilirliği ile ilgili yapılan anket sonuçlarına göre; ankete katılan 41 ülkeden sadece 17'si tüm finansal araçlar için üretebileceğini belirtmiştir.

Türkiye Uygulaması

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yayımlanmakta olan FHI'den 2017 yılı ilk çeyreklik dönemi itibarıyla mevduat ve krediler için kimden-kime tabloları derlenmeye başlanmıştır. Para ve banka istatistikleri (PBİ), FHI veri hiyerarşisinde³ kalite açısından öncelikli olduğundan, mevduat ve kredi bilgileri öncelikle bu istatistikler esas alınarak hazırlanmıştır. Yurtdışı tarafından yurtiçi sektörlerden toplanan mevduat verisi için uluslararası yatırım pozisyonu (UYP) istatistikleri esas alınmıştır. Bankaların yükümlülüklerindeki mevduatların karşı sektör bilgileri ışığında "kime" açıldığı tespit edilerek matris doldurulmaya başlanmıştır. Bankacılık istatistiklerinden derlenen mevduat yükümlülüklerinin varlık tarafı için FHI'de yer alan sektörlerin raporlamaları dikkate alınarak tutarlılık kontrolleri yapılmıştır.

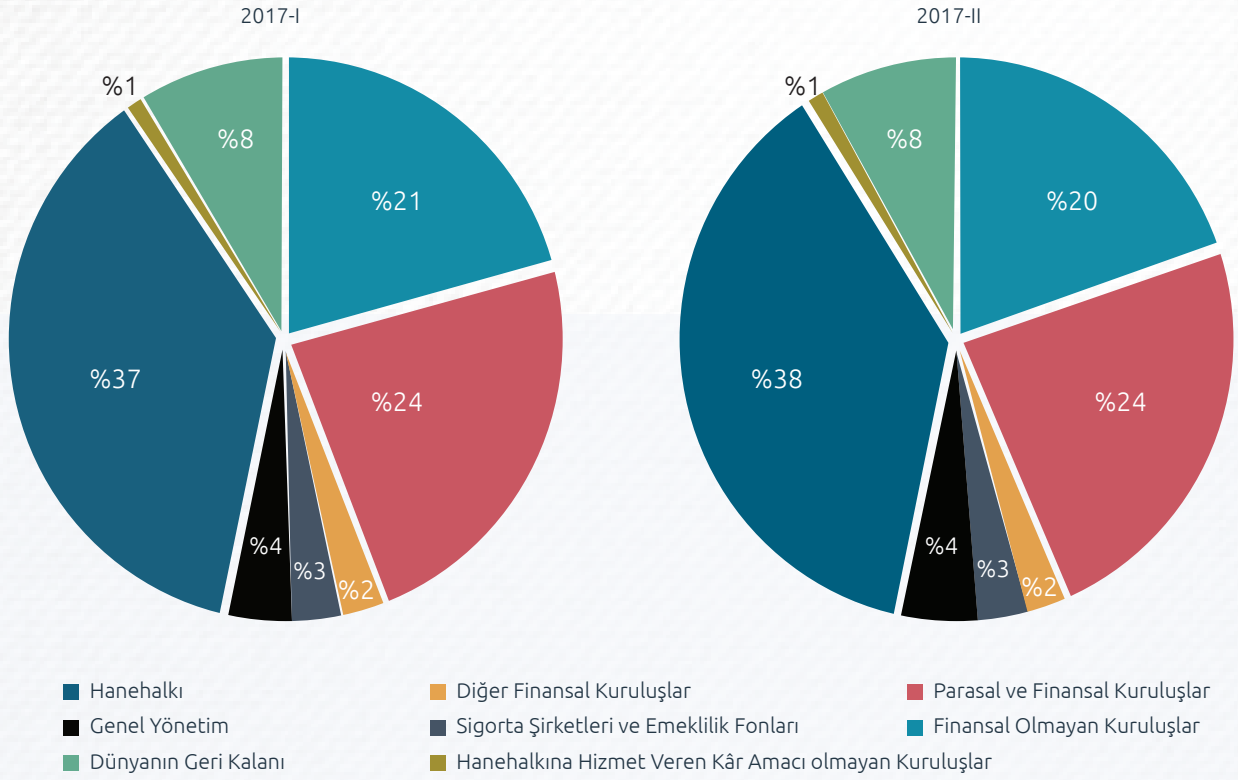
Benzer şekilde, kredilerin varlık tarafı PBİ'den derlenerek "kime" sorusunun cevabı aranmıştır. Kurumsal sektörlerden doğrudan elde edilen verilerde yer alan yükümlülükler ile karşılaştırılarak tutarlılık testleri yapılmıştır. Genel yönetim sektörünün karşı sektör verileri mevcut olmadığı için, bu sektör kalan sektör olarak değerlendirilmiş ve sektör dağılımı bu şekilde yapılmıştır.

Mevduatların kimden-kime tablosu incelendiğinde, mevduatların çok büyük bir bölümünün (yüzde 91) parasal ve finansal kuruluşlar tarafından, kalanının ise dünyanın geri kalanı tarafından toplandığı ve 2017 yılı ilk iki çeyreğinde de benzer bir karşı sektör dağılımı olduğu görülmektedir. 2017 yılı ikinci çeyreğinde en çok mevduat açan sektör hanehalkı olup bunu parasal ve finansal kuruluşların birbirlerinde açtığı mevduat ve ardından da finansal olmayan kuruluşlar izlemiştir. Parasal ve finansal kuruluşların birbirlerinde tuttıkları mevduat ise yüzde 24 civarında gerçekleşmiştir (Grafik 1).

3 Veri hiyerarşisi için Finansal Hesaplar Metaveri sayfasına [erişim](#) sağlayabilirsiniz.

Grafik 1. Mevduatlar, Kimden-Kime, 2017-I ve 2017-II, Karşılaştırma (%)

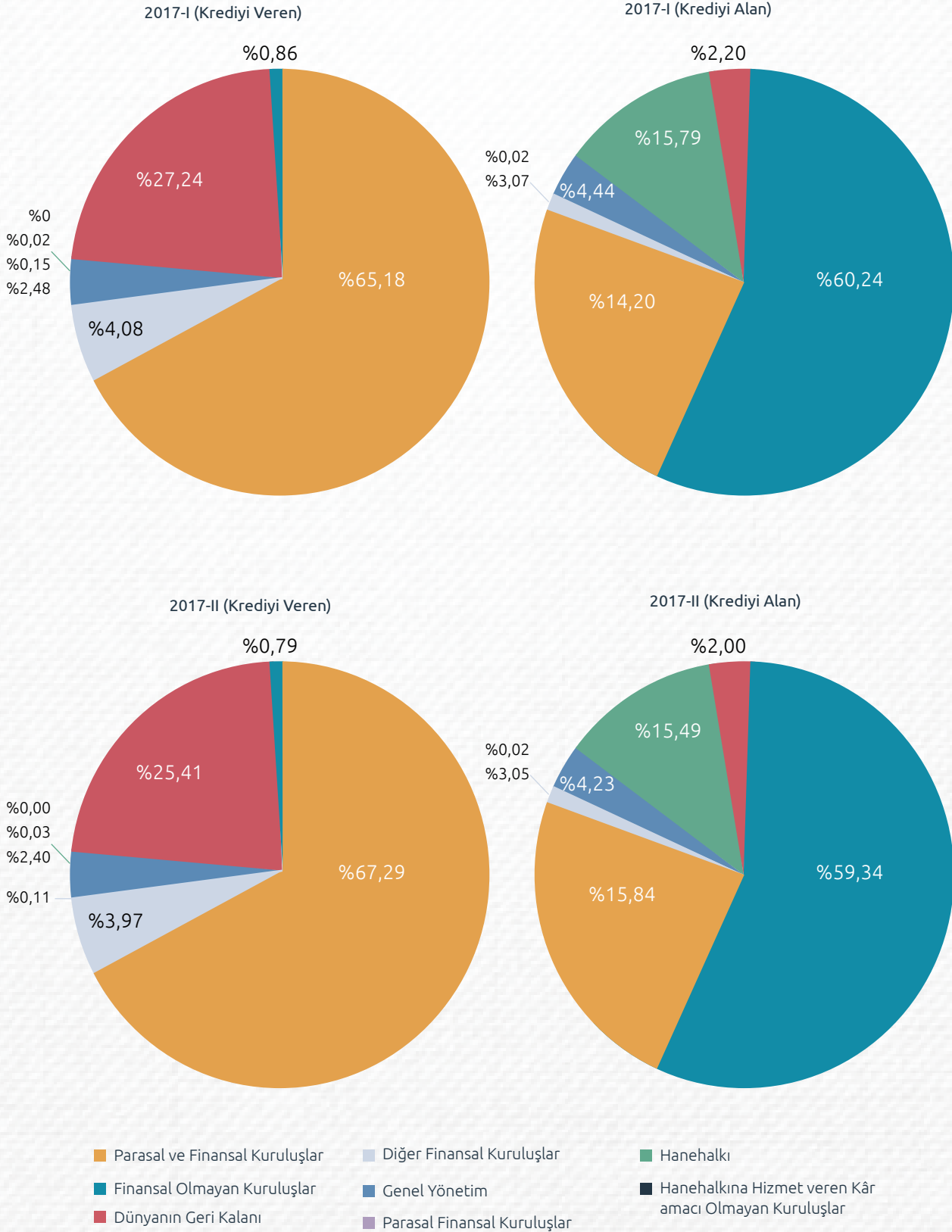

Kaynak: TCMB

Kredilerin kimden kime tablolarını kredi alan ve kredi veren sektörler açısından incelediğimizde; en çok kredi kullandıran sektörün parasal ve finansal kuruluşlar ve en çok kredi kullanan sektörün ise finansal olmayan kuruluşlar olduğu dikkat çekmektedir. 2017 yılı ikinci çeyrek döneminde en büyük kreditör olan parasal ve finansal kuruluşların kullandığı kredilerin payı bir miktar artarak yüzde 67'ye ulaşırken aynı oranda bir azalış dünyanın geri kalanının yurtiçi ekonomiye sağladığı kredilerde gözlenmiştir.

Kredi kullananlar açısından bakıldığında, 2017 yılının ikinci çeyreğinde finansal olmayan kuruluşların kullanımları bir miktar gerileyerek yüzde 59'a ve parasal ve finansal kuruluşların toplam kredi kullanımları içindeki payı da yüzde 1,5 luk bir artışla yüzde 16'ya yükselmiştir. Hanehalkı ise her iki dönemde de yaklaşık yüzde 15 oranında kredi kullanmıştır (Grafik 2).

Grafik 2. Krediler, Kimden-Kime, 2017-I ve 2017-II Karşılaştırma (yüzde)

Kaynak: TCMB

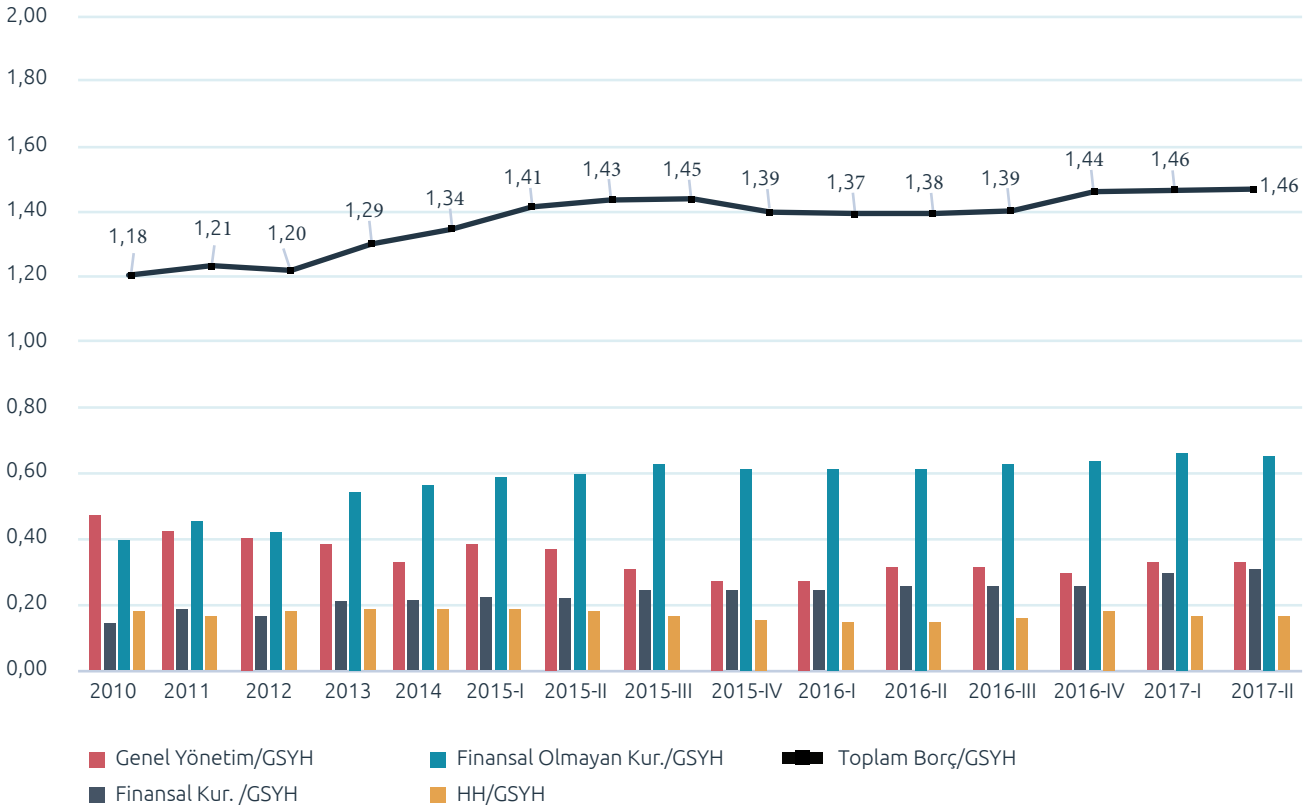

IV. Yerleşik Sektörlerin Toplam Borcu

Yurtiçinde yerleşik sektörlerin kullandıkları krediler ve ihraç ettikleri borçlanma senetlerinin toplamından oluşan, finansal

hesaplar tanımlı toplam borcun GSYH'ye oranı, 2017 ikinci çeyrekte bir önceki döneme göre yatay seyretmiştir (Grafik 18).

Grafik 18. Sektörlerin Toplam Borcu/GSYH

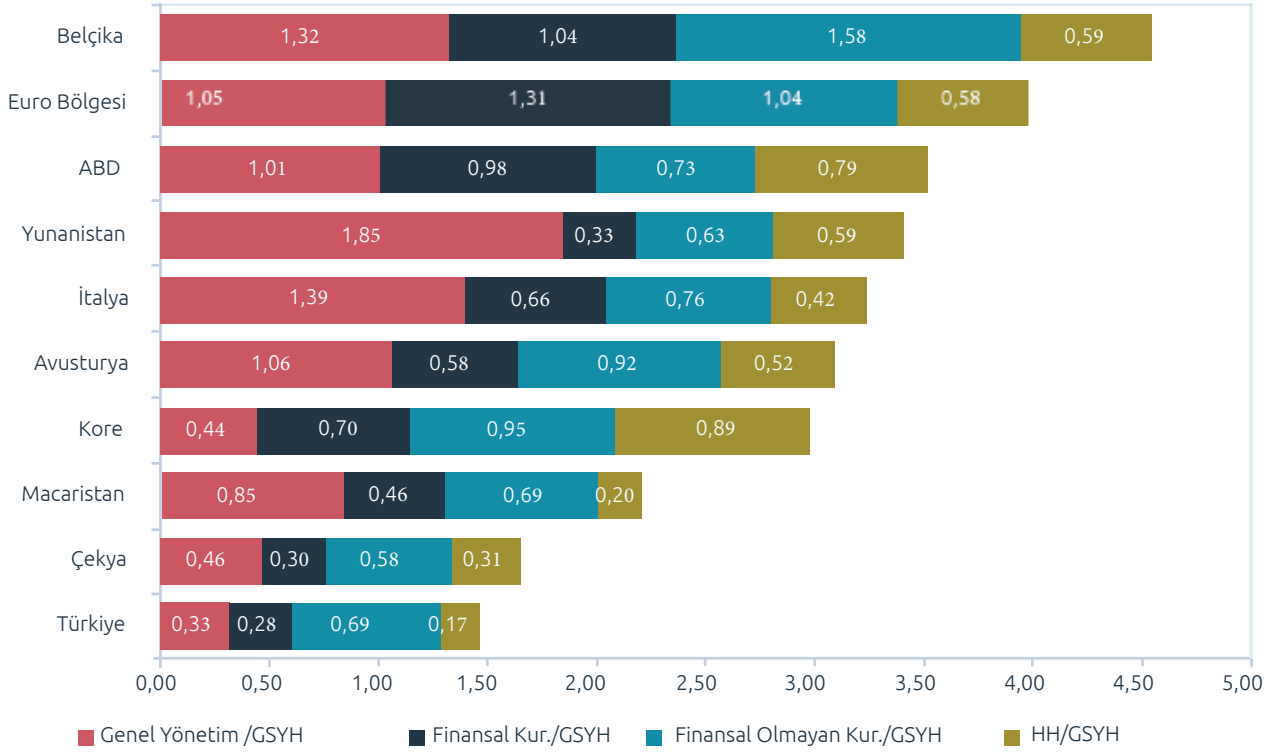

Kaynak: TCMB, TÜİK

Söz konusu borçluluk oranına ülke karşılaştırmalı olarak baktığımızda, 2017 yılı ikinci çeyreklik dönemde Türkiye'de yerleşik sektörlerin

toplam borcunun düşük seviyede gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 19).

Grafik 19. Borç/GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla, (2017 II. Çeyrek) (*)

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD

(*)Diğer ülke verileri 2017 I. Çeyrek, Kore verisi 2016 IV. çeyrek itibarıyla.

V. Sonuç

2017 yılı ikinci çeyreğinde, Türkiye ekonomisi net borçlu pozisyonunu sürdürürken, hanehalkı ve dünyanın geri kalanı finansman sağlayan iki ana sektör olmuştur. En borçlu sektör, finansal olmayan kuruluşlar olurken, bunu genel yönetim sektörü izlemiştir.

Bu dönemde, hanehalkının net finansal değeri bir miktar iyileşme göstermiş, bu iyileşmede işlemler etkili olmuştur. Finansal olmayan kuruluşlarda ise net borçlanmada artış yaşanmış, borçların toplam finansal varlıklara oranı azalmıştır.